

Rákosi Viktor

A ZÁSZLÓ

Hallottátok-e, hogyan ért véget az Eperjesi százada?

Ez a század a Balogh Ádám brigádjához és a Szukováti ezredéhez tartozott. Vakmerő, harcedzett legényekből állott. Hozzá tartozott Halasi Fekete Péter hajdú csapatja, egy csomó székely s egy rakás tót. Tudtak verekedni lovon és gyalog, éjjel és nappal, szárazon és vízen. Tudtak koplalni, ha kellett. Tudtak meghalni némán, nem jajgatva, nem panaszkodva. Ha sebet kaptak, elfeküdtek egy fa alá s várták a halált vagy a segítséget. Nagyon szép csapat volt s Eperjesi főhadnagy a maga szakállára is sok híres dolgot művelt vele.

Sopron alatt éjjeli harc volt, de mivel zegernyés, rút idő jött közbe, abbahagyták és hazafelé tartottak a kőszegi táborba. Dült a zápor, mintha dézsából öntötték volna s az emberek a fülük tövére húzott süveggel, a nyakuk köré csavart köpenyeggel, némán haladtak tova az éjszakában. Hajnalhasadtakor megálltak valami faluban, hogy egy kicsit szárítkozzanak. Nagy tüzet raktak, kifacsarták a köpenyegyet, számba vették a hiányzókat. A falu közepén nagy tűz mellett állott Eperjesi, a melegtől gőzölgő ruhában. Az altisztek sorjában odaléptek eléje s mindegyik jelentette, hogy ki hagyta ott a fogát az éjjeli dulakodásban. Éppen valamelyik káplár beszélt, mikor Eperjesi hirtelen közbevágot:

– Nini, hát Hajmási hol van a zászlóval?

– Hajmási? Én nem láttam

– Én se láttam.

– Ki látta Hajmásit?

– Tán bement valamelyik házba. Mikor Sopronból elindultunk, mintha velünk lett volna.

– Eperjesi föl pattant:

– Talán? Mintha? Így nem szabad beszélni Hajmásiról, aki a zászlóra vigyáz. Nézzetek szét rögtön, zörgessetek be minden házba, verjete föl minden bokrot és teremtsétek nekem elő Hajmásit.

Az altisztek szétszaladtak a parancsot teljesíteni. Nem telt bele húsz minута se, visszatértek jelenteni, hogy se Hajmási, sem a zászló nincs sehhol. Eperjesi éppen nagyot húzott egy fakannából, mikor az utolsó ember beszélt neki. Dühösen belevágta a vizes kannát a tűzbe s majdnem ordítva így szólt:

– Hát mi történt veled? Áruló lettél s a zászlóval az ellenséghez pártolt? Agyonütötték s elvették tőled a zászlót? Vagy fejbe verték, s ott fekszik valami útszéli árokban a zászlóval együtt? Ezekre a kérdésekre meg kell felelni emberek, vagy oda a becsületünk. Azt a zászlót a fejedelem külön adta ennek a századnak, mert rászolgáltunk, mert megérdemeltük. Hát most elveszítjük? Ha azt a zászlót vissza nem szerezzük, akkor én fejbe lövöm magamat, titeket pedig szélnek eresztelek. Mehet ki-ki haza vagy ahova akar, de Rákóczi fegyverét többé nem forgathatja. Azért lóra és utánam!

A kuruc csapat lázas sietséggel vetette magát lóra. S néhány perc múlva a rossz, nedves utakon, feneketlen sárban csobogott vissza Sopron felé. Jaj azoknak a németeknek, akik most eléjük találnak kerülni!

A csapat közepén lovagoltak a hajdúk, akiknek Halasi Fekete Péter káplárjuk százszor is ismételte, hogy anélkül a zászló nélkül, amelyet a fejedelem a maga kezével adott nekik, ő is halottnak érzi magát és az egész csapatot. El tudta viselni kedves szülei halálát, nem ejtett könnyet, mikor legjobb barátai elhullottak mellette, de ha ezt a zászlót vissza nem szerzik, ezt ő túl nem éli. Nem tesz kárt magában, de érzi, tudja, hogy megszakad a szíve.

Útjukban az első akadály egy német muskétás csapat volt, mely valami kis völgyben táborozott. Mint a héja a jámbor csirkékre, úgy csaptak le a muskétásokra s nem is összevagdalták, hanem a földbe gázolták őket. Csak két tisztjüknek sikerült lóra kapni és Sopron felé elvágatni. Egypár kurucot leütöttek a rövid dulakodásban, a többi bús elszántsággal haladt tovább vakmerő útján. Már egészen világos volt, mikor a múlt éjjeli csatater közelébe érkeztek. Egy kis dombról lenéztek a síkságra, melynek túlsó szélén Sopron falai és tornyai látszottak. Mikor Eperjesi az ellenségtől erősen megszállt várost meglátta, föleszmélt elbúsultságából, hátrafordult a csapathoz és így szólt:

– Legények, a mi zászlónkat talán abból a városból kell elhozunk, melyet nálunknál sokkal erősebb ellenség védelmez. Hát azt mondom, hogy most mindenki feszítse meg karjának legvégső erejét és úgy verekedjék, mintha a fejedelem előtt állna. Lehet, hogy sokunknak ez lesz az utolsó csatája, azért hát vagdaljon össze magának mindenki egy egész életre való németet. Mindenki nézze körül kardját, csákányát, buzogányát, pisztolyát, veresse meg a lova nyakát, biztassa meg a paripáját. Az Isten nevében előre!

Maga Eperjesi is leszállt a lóról és jól körülnézte a nemes állatot. Minden rendben volt. A katonák hasonlóképp tettek. Mindenki megvizsgálta a lovát és fegyverét, áldomást köszöntöttek egymásra, mintha hosszú időre búcsúznának el. Halasi Fekete Péter félrehúzta a vén Csopánt és így szólt hozzá:

– Öreg pajtás, ennek meg kell lenni, mert a zászló nélkül vissza nem térhetünk. Nagyon jól tudja azt Eperjesi főhadnagy is, hogy a zászlót vissza nem kaphatjuk. Nem is azért vezetett vissza minket ide, hanem azért, hogy becsülettel meghaljunk, ha már becsülettel élni nem tudunk. Isten megáldjon, cimbora!

E pillanatban Sopron felől trombitaharsogás hallatszott. Amint a kurucok odanéztek, látták, hogy két ezred dragonyos bontakozik ki rendes csatasorban. A huszárok pillanatig némán nézték a legalább is tízszeres ellenséget, a paripák is a fülüket hegyezték és nyugtalanul nyerítettek. Úgy látszik, a hajnali kaszabolásból megmenekült két tiszt zavarta föl és készítette el a soproni helyőrséget. Eperjesi kivonta széles fringiját, megcsókolta s így kiáltott a csapatja felé:

– Fiúk, szép temetésünk lesz. A császár legfényesebb katonáit küldi ellenünk. Hát jól van így, ezekből való cselédek masíroznak előttünk, mikor a másvilág kapuján bevonulunk. Hajrá, kuruc!

– Hajrá, hajrá! – ordított a kis csapat s a vérig sarkantyúzott lovak, mint a fürgeteg zúdultak alá a dragonyosokra.

Még ezek magukhoz se tértek bámulatukból e kis csapat vakmerőségén, a kurucok már ott dúltak soraikban. A székely Orbán, a hajdú Csopán, vele a székelyek és hajdúk elbúsult dühvel, a kengyelben állva, irtóztató csapásokat osztogattak jobbra és balra. Eperjesi első vágásra leütött egy kapitányt, aki estében vágatott csak vissza. A dragonyosok egy hirtelen kanyarulattal egyszerre bekerítették a magyarokat. A magyar csapat az első támadásra keresztülvágta magát a dragonyos ezredekben. De mikor a németek háta mögött összeszedték magukat, már a százötven legényből csak harminc élt. A magyarok gazdátlan lovai bús nyerítéssel száguldottak tova a síkon.

Eperjesi kitörölte szeméből a vért és rekedten így szólt:

– Fiaim, itt balra, ebben a kis nyírfabokrosban álltunk az éjjel harcban. Ha zászlónk nincs az ellenség kezében, akkor Hajmásival együtt itt lesz a bokorban. Utánam!

A véres kis csapat követte Eperjesit, átugratott az árkon s eltűnt a nyírfák között. Csakhamar valami alacsony házikóhoz érkeztek s Eperjesi nagyot kiáltott. Hirtelen megálltak s leugráltak a lóról. A házikó falának támaszkodva ült Hajmási, a zászlótartó, halva. Üveges, fénytelen szemekkel meredt maga elé, szakálla és melle csupa alvadt vér volt. De a zászló nem volt sehol. És ekkor Eperjesi újra felkiáltott s rámutatott a halottára. Akkor vették észre a kurucok, hogy Hajmásinak a jobb karja könyökben le volt vágva. S megmaradt félkarja véresen, csonkán nyúlt eléjük. Fekete megszólalt:

– Látjátok, Hajmási nem engedte ki kezéből a zászlót. Még halva sem. Le kellett vágni a karját, hogy elvihessék a zászlót. Talán hatalmas keze még most is fogja, még most is szorítja. Dicsőség neked, bajtárs, hogy megmentetted becsületünket. Ha valaki megél közületek, fiaim, menjen vissza Balogh Ádámmal és jelentse neki azt, amit itt most lát. Most pedig lóra, fiúk és folytassuk a harcot.

Mire a kurucok lóra kaptak, kis erdő már körül volt fogva. S a harminc ember ott vágatott neki a dragonyosoknak, ahol azok legsűrűbben állottak. S a magyarok Istenének szeméből kihullott egy könnycsepp, mert siratta legvitézesebb katonáinak életét...

Aki ezt elmesélte, az nem volt más, mint Bató debreceni diák, aki megmaradt Eperjesi századának pusztulásából. Megjelent hűségesen Balogh Ádám brigadéros előtt, elmondta neki, hogyan vették el Hajmásitól a zászlót, hogyan indult a keresésére Eperjesi az egész századával és hogyan pusztultak el mind, örök dicsőségére a kuruc harci névnek. S ez a Bató diák, mikor ezt elmondta, még maga is hét sebből vérzett és Isten csodája volt, hogy egy szikra élet szorult belé.

(Az Én Újságom, 1907/38.)